

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

«Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι σε αξιοπρέπεια και δικαιώματα».

Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1948.

1. Η οικουμενικότητα των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο διεθνές και το ευρωπαϊκό δίκαιο.

Την επαύριον του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ο Χάρτης των Η.Ε. και η Οικουμενική Διακήρυξη «επιβεβαίωσαν την πίστη των λαών των Η.Ε. στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, στην αξιοπρέπεια και αξία του ανθρώπου, στα ίσα δικαιώματα ανδρών και γυναικών». Η Οικουμενική Διακήρυξη υπογραμμίζει ότι «όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι σε αξιοπρέπεια και δικαιώματα» και αποκλείει «κάθε είδους διάκριση», με ενδεικτική μνεία λόγων, περιλαμβανομένου και του φύλου. Ενέπνευσε συνθήκες προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου παγκόσμιας εμβέλειας και αποδοχής¹, καθώς και συνθήκες περιφερειακής εμβέλειας, όπως την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και άλλες συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, και συνθήκες της Οργάνωσης των Αμερικανικών Κρατών και της Αφρικανικής Ένωσης². Αυτά τα παγκόσμια εμβέλειας και αποδοχής κείμενα εκφράζουν την οικουμενικότητα, το αδιαίρετο και το αλληλένδετο των ανθρώπινων δικαιωμάτων³.

Οι Οικουμενικές Διακηρύξεις συνθήκες περιλαμβάνουν ένα προοίμιο και αρχές, οι οποίες δεν είναι εμπειριστατομένες με αυστηρή λογική επιχειρηματολογία όπως

¹Όπως το Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, το Σύμφωνο για τα Οικονομικά Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, τη Σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής Διακρίσεων κατά των γυναικών, και άλλες συνθήκες του ΟΗΕ και των ειδικευμένων Οργανισμών των ΗΕ, όπως η Σύμβαση της UNESCO για την Προστασία και Προώθηση της Πολιμορφίας των Πολιτικών Εκφράσεων.

²Κουκούλη – Σπηλιωτοπούλου Σοφία, Πολιτισμική Πολυμορφία και Εθμική Βαναυσότητα, επικρατούσα απόδοση σε Θ. Παναγοπούλου-Κουταντή (επιμ.), Ήδη! δεοντολογία της υγείας. *Libet amicorum* Ελένης Βαλαση-Αδάμ, εκδ. Παράλληλη Αθήνα 2012.

³Βαλτινός Ν. , Η προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων σε οικονομικό επίπεδο: η ΔΟΕ σε επιμέλεια Βασιλίου Σ., Όψεις προστασίας ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, ΙΜΔΑ, Εκδόσεις Στάις, Αθήνα 1995. Είχαν προηγηθεί οι διεθνείς συμβάσεις εργασίας, της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ), που ιδρύθηκε το 1919 με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών-οι πρώτες διεθνείς συνθήκες που ρύθμισαν όχι δικαστικές σχέσεις, αλλά ζητήματα της αποκλειστικής έως τότε δικαιοδοσίας των κρατών. Αυτές εισήγαγαν νέα δόξαση στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και εγκαίνισαν τη διεύθυνση του διεθνούς δικαίου στη σφαίρα του εσωτερικού δικαίου, με αντίστοιχη παραχώρηση τμήματος εθνικής κυριαρχίας από τα κράτη. Βασικός στόχος της ΔΟΕ είναι η κατοχύρωση της αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπων, ώστε να επιτευχθεί κοινωνική δικαιοσύνη.

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

Σε ότι αφορά στη νομική φύση της Σύμβασης πρόκειται αναμφίβολα για μια διεθνή συνθήκη, η οποία για να ισχύσει στο εσωτερικό των κρατών-μελών χρειάζεται επικύρωση σύμφωνα με τις εθνικές συνταγματικές τους διατάξεις⁴.

Στην ελληνική έννομη τάξη το κείμενο που προβλέπει την προστασία θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων είναι το Σύνταγμα. Η ΕΣΔΑ κυρώθηκε από τη χώρα μας μαζί με το πρώτο πρόσθετο πρωτόκολλο με το Ν.2329/1953. Στη συνέχεια το καθεστώς της δικτατορίας την κατήγγειλε και τέθηκε εκ νέου σε ισχύ με το ΝΔ 53/1974. Από τότε η Σύμβαση δεσμεύει την Ελλάδα διεθνώς και οι διατάξεις της αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου⁵ που υπερισχύουν κάθε άλλης διάταξης νόμου δύναμει του άρθρου 28 § 1 του Συντάγματος⁶.

Η ακτινοβολία της Σύμβασης και η σημαντική προστιθέμενη αξία την οποία συνεισφέρει στη διεθνή προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων, οφείλεται αναμφισβήτητα στην πρόβλεψη δικαστικού οργάνου, στο οποίο ανατέθηκε η ερμηνεία και ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεών της. Πρόκειται αναμφίβολα για πρωτοτυπία στο διεθνές σύστημα. Για να μη μένει η προστασία των εν λόγω δικαιωμάτων γράμμα κενό περιεχομένου, η Σύμβαση δημιουργεί έναν αποτελεσματικό δικαστικό μηχανισμό, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ με έδρα το Στρασβούργο), το οποίο εκδικάζει προσφυγές των πολιτών και των κρατών μελών για παραβίαση της εν λόγω Σύμβασης, έργο το οποίο αποτελεί ίσως τη σπουδαιότερη πτυχή των δραστηριοτήτων αυτού του ευρωπαϊκού οργανισμού⁹. Το Δικαστήριο αυτό είναι ανεξάρτητο, αμερόληπτο, εξασφαλίζει μια δίκαιη δίκη και οι αποφάσεις που εκδίδει είναι δεσμευτικές.

Με το αξιοβιμαστο νομολογιακό του έργο και την πειστικότητα των αποφάσεών του, το ΕΔΔΑ¹⁰ αποτέλεσε έναν κρίσιμο παράγοντα για την ευθυγράμμιση των εννόμων τάξεων των συμβαλλόμενων κρατών στα νομολογιακά πορίσματα του και

⁴Παπαγιάννης Δ., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, τέταρτη έκδοση Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2011, σελ.43.

⁵Κιτσάκης Γ., Η επίδραση της ΕΣΔΑ στην ερμηνεία και εφαρμογή του ελληνικού δικαίου, εκδ. Σάκουλα, Αθήνα 2002.

⁶Βεγκιέρης Φ., «Η Ατομική Προσφυγή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», Το Σύνταγμα, 1985 σελ.497επ. ...Πάντως στην πράξη, η Σύμβαση δε λειτουργεί αμέσως διότι η Ελλάδα δεν είχε υποβάλει τη σχετική δήλωση στο άρθρο 34 για την άσκηση της ατομικής προσφυγής. Η δήλωση αυτή υποβλήθηκε τον Νοέμβριο του 1985 και έκτοτε ανανεώνεται κάθε τριετία. Με την ενέργεια αυτή το ελληνικό κράτος ενεργοποίησε τη διαδικασία υποβολής προσφυγής από κάθε φυσικό πρόσωπο, μη κυβερνητική, οργάνωση ή ομάδα ατόμων.

⁹Παπαγιάννης Δ., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, τέταρτη έκδοση Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2011, σελ.43.

¹⁰Σε ευρωπαϊκό επίπεδο εκτός από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), εξίσου σημαντική είναι και η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ πρῴην ΔΕΚ).

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

συμβαίνει με τα φιλοσοφικά κείμενα. Οι αρχές όμως αυτές απορρέουν από τη συνείδηση των ανθρώπων, ουσιαστικά αποτελούν ηθικές επιταγές και αποκτούν νομικό κύρος και υπόσταση μέσα από το Σύνταγμα και τη νομοθεσία καθεμιάς από τις χώρες που τις υιοθετεί⁴. Παραδείγματα τέτοιων διακηρύξεων είναι η Διακήρυξη του Ελσίνκι (1967) στην οποία η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα της επιστημονικής και ηθικής αξιολόγησης των ερευνητικών πρωτοκόλλων, καθώς και την προστασία των ευάλωτων προσώπων, η Οικουμενική Διακήρυξη της Ουνέσκο για το Ανθρώπινο Γονίδιο και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (1997), η Διεθνής Διακήρυξη της Ουνέσκο για τα Ανθρώπινα Γενετικά Δεδομένα (2003) και η Οικονομική Διακήρυξη της Ουνέσκο για τη Βιοηθική και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2006). Οι Διακηρύξεις αυτές δεν καθιστούν απλώς σαφή τον έντονα οικουμενικό χαρακτήρα της Βιοηθικής, αλλά επίσης υπογραμμίζουν τη συμβολή της βιοηθικής έρευνας και του βιοηθικού διαλόγου στην εκδημοκρατικοποίηση ορισμένων όχι και τόσο δημοκρατικών χωρών. Με το διάλογο που μας υποχρεώνουν να διεξάγουμε πρωτίτως σε εθνικό επίπεδο για θέματα όπως είναι η δικαιοσύνη, η ισότητα των δύο φύλων, οι ατομικές ελευθερίες η διαχείριση και η προστασία των προσωπικών δεδομένων κ.ά., επαναφέρουν προς εξέταση ζητήματα των οποίων η συζήτηση είχε απαγορευθεί πολιτικά.

Σε επίπεδο ευρύτερης πολιτικής συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών και ως άμεσο αποτέλεσμα του συνεδρίου της Χάγης, ιδρύθηκε με τη Συνθήκη του Λονδίνου (5.5.1949) το Συμβούλιο της Ευρώπης, ένας κλασικός διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός, αμγώς όμως ευρωπαϊκός⁵. Συστάθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο με σκοπό την προαγωγή, μεταξύ άλλων, του κράτους δικαίου, της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής ανάπτυξης (βλ. προοίμιο και άρθρο 1 του καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης).

Η κυριότερη σύμβαση που καταρτίστηκε στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης, ήταν αναμφισβήτητα η σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών (Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου-ΕΣΔΑ) της 4^{ης} Νοεμβρίου 1950, η οποία τέθηκε σε ισχύ το Σεπτέμβριο του 1953. Βασίζονταν, όπως προαναφέρθηκε, στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των Ηνωμένων Εθνών (Παρίσι 1948) και πρωταρχικός της στόχος ήταν να γίνουν τα πρώτα βήματα για την ισχυροποίηση ορισμένων δικαιωμάτων.

⁴Αργάνα-Μονάχου Μ. , Οι αρχές της Βιοηθικής. Η Οικουμενική Διακήρυξη για τη Βιοηθική και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Ελληνική Ιατρική και Φαρμακευτική Επιδείωση, τ.4 (2006), σελ. 56-68.

⁵Παπαγιάννης Δ., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, τέταρτη έκδοση Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2011, σελ.40.

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

τη βαθμιαία δημιουργία μιας ενιαίας ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης αναφορικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Το Δικαστήριο προσέγγισε την ΕΣΔΑ όχι ως ένα αποστεωμένο κείμενο, αλλά ως ένα «ζωντανό εργαλείο» (a living instrument)¹¹, το οποίο πρέπει να ερμηνεύεται κάτω από το πρίσμα των σύγχρονων συνθηκών (μέθοδος της εξελικτικής ερμηνείας), κερδίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την επιδοκιμασία των συμβαλλόμενων μερών¹².

Η ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες αντιλήψεις, οδήγη στη λεγόμενη «εξελικτική ερμηνεία». Πρόκειται για μια μέθοδο ερμηνείας η οποία έχει σφραγίσει τη νομολογία¹³. Η εξελικτική ερμηνεία έχει ως βάση τις σύγχρονες συνθήκες ζωής και όχι τις μελλοντικές. Το Δικαστήριο παρακολουθεί προσεκτικά τις εξελίξεις, τις αποτυπώνει, τις συνοδεύει και ενδεχομένως τις επηρεάζει.

Η σκοτεινή πλευρά στην όλη λειτουργία του συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης εντοπίζεται στον τομέα εφαρμογής των αποφάσεων του Δικαστηρίου, αλλά και στο χρόνο έκδοσης των αποφάσεων του¹⁴.

Ως προς το πρώτο, το αρ.46 της ΕΣΔΑ υποχρεώνει τα κράτη μέλη προς συμμόρφωση στις οριστικές των αποφάσεις, όμως η εκτέλεσή τους επαφίεται κατ' ουσίαν στην καλή θέληση των κρατών μελών, καθώς δεν προβλέπονται μηχανισμοί εξαναγκασμού τους προς συμμόρφωση¹⁵. Έτσι τα κρούσματα μη συμμόρφωσης παρουσιάζουν αυξητική τάση.

Ως προς το δεύτερο, η καθυστέρηση στην εκδίκαση των υποθέσεων και στην έκδοση των αποφάσεων είναι εύλογη, καθώς η ροή των υποθέσεων στο ΕΔΔΑ αυξήθηκε σημαντικά, ειδικά μετά τις δημοκρατικές μεταβάσεις στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, που είχαν ως αποτέλεσμα την ένταξη στο Συμβούλιο της Ευρώπης βαλκανικών και ανατολικών χωρών, καθώς και

¹¹Υπόθεση Tyger κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφαση της 25.4.1978, παρ.31.

¹²Παπαγιάννης Δ., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, τέταρτη έκδοση Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2011, σελ.44-45.

¹³Σαλμάνος Α.-Λ., Η Ανθρώπινη Διάσταση του Διεθνούς Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2010,σελ.222επ.

¹⁴Παπαγιάννης Δ., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, τέταρτη έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή 2011, σελ.44-45.

¹⁵Ραζάνης Χ., «Η νομολογία του ΕΔΔΑ: Κρίση του Προκρούστη ή Συμβολή στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση; ΝοB 2009,1833... Είναι γεγονός ότι τα συμβαλλόμενα κράτη, παρά τις όποιες επιμέρους αντιρρήσεις αποδέχονται και εφαρμόζουν κατά κανόνα τις αποφάσεις του.

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

της υποχρεωτικής αποδοχής της ατομικής προσφυγής με την εισαγωγή του Ενδεκάτου Πρωτοκόλλου¹⁶.

Όσον αφορά στην Υπόθεση «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», υπό το φως της επιχειρείται η ανάλυση σύγχρονων κοινωνικών θεμάτων που απασχολούν την ελληνική κοινωνία, μεταξύ άλλων και το ζήτημα της συμβίωσης, το ΕΑΔΑ έχει, κατά κανόνα, εξετάσει το ζήτημα της συμβίωσης γενικότερα και της καταχωρισμένης συμβίωσης ειδικότερα υπό το πρίσμα του αρ.14 ΕΣΔΑ¹⁷, σε συνδυασμό με το αρ.8 ΕΣΔΑ¹⁸. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι σημαντική μεθοδολογικά η πορεία της σκέψης του ότι: *«η νομική αναγνώριση ακολουθεί και δεν προηγείται της ύπαρξης οικογενειακών δεσμών»*.

Το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ (the non-discrimination clause) δεν είναι αυτοτελής διάταξη, καθώς συνδυάζεται με την επίκληση άλλων δικαιωμάτων κατοχυρωμένων στη Σύμβαση¹⁹. Εκτός λοιπόν από τη συμβίωση στο πλαίσιο του γάμου, η συμβίωση μεταξύ δύο προσώπων, διαφορετικού ή ίδιου φύλου, και η νομική της αναγνώριση εμπίπτει - κατά κύριο λόγο - στο πεδίο προστασίας του αρ.8 της Σύμβασης, το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα σεβασμού της ιδιότητας και οικογενειακής ζωής²⁰.

Τα σχετικά με την υπόθεση «Βαλλιανάτος κ.α. κατά Ελλάδας» κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης (όπως περιγράφονται στις παρ.27-30) τα οποία έλαβε υπόψη του το Δικαστήριο είναι τα ακόλουθα:

Η Σύσταση (Recommendation) 924 (1981) για τις διακρίσεις σε βάρος των ομοφυλόφυλων ατόμων, όπου η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου

¹⁶Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το 11^ο και το 14^ο Πρωτόκολλο βλ. http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf

¹⁷Απαγόρευση των διακρίσεων

Άρθρο 14.- Η χρήση των αναγνωριζόμενων εν τη παρούσα Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δεν να εξασφαλισθή σφέτως διακρίσεις φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικής ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννησέως ή άλλης καταστάσεως.

¹⁸Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Άρθρο 8.- 1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. 2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό τον νόμον και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μιαν δημοκρατικὴν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικὴν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικὴν ευημερίαν της χώρας, την πρόσπεισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικῶν παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριῶν άλλων.

¹⁹www.coe.int , Pamphlet No. 7, Minority Rights under the European Convention on Human Rights.

²⁰Καραβίας Μ., αρ.8 , Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου-Ερμηνεία κατ' άρθρο, Αθήνα, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2013 σελ.323-326 & 332-333.

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

транσεξουαλικών ατόμων και να προωθούν την ανεκτικότητα απέναντί τους». Η Σύσταση αναφέρει επίσης:

«23. Όπου η εθνική νομοθεσία αναγνωρίζει δικαιώματα και υποχρεώσεις σε ανύπαντρα ζευγάρια, τα Κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι αυτά εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις τόσο σε ομόφυλα όσο και σε ετερόφυλα ζευγάρια, συμπεριλαμβανομένων των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων των επίζησάντων και εγκατάστασης επίζησάντων εννοιακά».

24. Όπου η εθνική νομοθεσία αναγνωρίζει το σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ των ατόμων ίδιου φύλου, τα Κράτη μέλη θα πρέπει να φροντίζουν ώστε το νομικό τους καθεστώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους να είναι ισοδύναμα με αυτά των ετερόφυλων ζευγαριών σε μια συγκρίσιμη κατάσταση.

25. Όπου η εθνική νομοθεσία δεν αναγνωρίζει ούτε χορηγεί δικαιώματα ή υποχρεώσεις σε καταχωρισμένες συμβιώσεις μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου και στα ανύπαντρα ζευγάρια, τα κράτη μέλη καλούνται να εξετάσουν τη δυνατότητα να χορηγούν, χωρίς διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων και των ετερόφυλων ζευγαριών, στα ομόφυλα ζευγάρια τα νομικά και άλλα μέσα για να διευθετήσουν τα πρακτικά προβλήματα που συνδέονται με την κοινωνική πραγματικότητα στην οποία ζουν».

Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται τόσο το πρωτογενές ενωσιακό δικαιο, ιδίως τα Άρθρα 7,9 και 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης²² όσο και το παράγωγο ενωσιακό δικαιο²³, με αποδοχή ενός περιθωρίου δικαιρετικής ενγύρειας των κρατών μελών²⁴. Το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών

²² Άρθρο 7.

²³ «Καθένας έχει δικαίωμα σεβασμού στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του, στην κατοικία και στην επικοινωνία του.»

Άρθρο 9.

²⁴ «Το δικαίωμα στον γάμο και στην ίδρυση οικογένειας διασφαλίζεται σύμφωνα με τους εθνικούς νόμους που δίδουν την ενδoσκη των δικαιωμάτων αυτών.»

Άρθρο 21.

²⁵1. Κάθε διάκριση που βασίζεται σε λόγους όπως το φύλο, η φυλή, το χρώμα, η εθνική ή κοινωνική καταγωγή, τα γενετικά χαρακτηριστικά, η γλώσσα, η θρησκεία ή οι πεποιθήσεις, η πολιτική ή κάθε άλλη γνώμη, η ιδιότητα μέλους σε εθνική μειονότητα, η γέννηση, η αναπηρία, η ηλικία ή ο σεξουαλικός προσανατολισμός είναι απαγορευμένη.

²⁶Οδηγίες 2003/86/ΕΚ, Αρ.4,5 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΛΙΟΥ & 2004/38/ΕΚ Αρ.2 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΚΟΙΝΩΒ

Κ.ΣΥΜΒ

²⁷Η επεξεργασία του ΧΔΔ έγινε από μια συνέλευση, στην οποία εκπροσωπούνται τα εθνικά κοινοβούλια, οι εθνικές κυβερνήσεις και η Επιτροπή. Η συνέλευση παρανοεί στο τελικό κείμενο που έγινε πανηγυρικά δεκτό στη συνάντηση Κορυφής της Κιεύς, την 7.12.2000. Στον εν λόγω Χάρτη παρατίθεται κατάλογος ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο οποίος έχει βασιστεί σε μεγάλο βαθμό στα δικαιώματα που αναγνωρίζουν τα συντάγματα των κρατών μελών, η ΕΣΔΑ και οι Οικουμενικές

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

Ευρώπης (ΑΡСЕ) καταγγέλλει τις διάφορες μορφές διάκρισης σε βάρος των ομοφυλόφυλων ατόμων σε ορισμένα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Σύσταση 1474 (2000) για την «κατάσταση των γκέι και λεσβιών στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης», η οποία καλεί τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν, μεταξύ άλλων, νομοθεσίες που να κατοχυρώνουν την καταχωρισμένη συμβίωση. Η Σύσταση 1470 (2000) για το πιο ειδικό θέμα της «κατάστασης των γκέι και λεσβιών και των συντρόφων τους σε θέματα ασύλου και μετανάστευσης στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης», η οποία συνέστησε στην Επιτροπή των Υπουργών να καλέσει τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων, «να επανεξετάσουν, ιδίως, την πολιτική τους στο πεδίο των κοινωνικών δικαιωμάτων και της προστασίας των μεταναστών, προκειμένου τα ομόφυλα ζευγάρια και οι ομόφυλες οικογένειες και ενώσεις να έχουν ίση μεταχείριση σύμφωνα με τους κανόνες που ισχύουν για τις ετερόφυλες οικογένειες και ενώσεις...».

Το Ψήφισμα 1728 (2010) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης που θεσπίστηκε στις 29 Απριλίου 2010 με τίτλο "Διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου" καλεί τα κράτη μέλη να "εγγυηθούν την νομική αναγνώριση των ομόφυλων ζευγαριών εφόσον η εθνική νομοθεσία προβλέπει μια τέτοια αναγνώριση, όπως ήδη συνέστησε η Συνέλευση το 2000"²¹.

Επίσης στη Σύσταση της Επιτροπής των Υπουργών CM/Rec (2010)5 για τα μέτρα καταπολέμησης των διακρίσεων για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, η Επιτροπή Υπουργών συνέστησε στα κράτη μέλη :

«1. Να εξετάσουν την ισχύουσα νομοθεσία και τα άλλα μέτρα, να τα αναθεωρούν και να συλλέγουν και να αναλύουν σχετικά δεδομένα προκειμένου να παρακολουθούν και να περιορίζουν κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου.

2. Να διασφαλίζουν ότι τα νομοθετικά και άλλα μέτρα θεσπίζονται και εφαρμόζονται αποτελεσματικά για την καταπολέμηση των διακρίσεων για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, να διασφαλίζουν το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των λεσβιών, των γκέι, των αμφισεξουαλικών και των

²²προβλέπει, μεταξύ άλλων: "16.9.1.ίδια περιουσιακά δικαιώματα και υποχρεώσεις με όσα προβλέπονται για τα ετερόφυλα ζευγάρια, 16.9.2. καθιερωτά συγγενικά 16.9.3. μέτρα διασφάλισης επί εάν ο ένας σύντροφος σε σύμφωνο συμβίωσης είναι αλλοδαπός, απολαμβάνει ίδια δικαιώματα διαμονής με αυτά που θα εφαρμόζονταν εάν είχε ετερόφυλη σχέση 16.9.4. αναγνώριση διατάξεων με όμοιο αποτέλεσμα προς αυτό που έχει θεσπιστεί από άλλα κράτη μέλη".

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύει τις διακρίσεις. Σε άμεσο συσχέτισμό με το άρθρο 3 του Χάρτη που έχει ως τίτλο το «Δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου», πρέπει να αναφερθούν και τα άρθρα 1 και 2 του Χάρτη που προστατεύουν το απαραβίαστο της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και το δικαίωμα στη ζωή, αντίστοιχα.

Για λόγους πληρότητας της συγκεκριμένης προστασίας πρέπει να μηνονευθεί εδώ και η ρύθμιση του αρ.6 της Συνθήκης για την Ε.Ε., σύμφωνα με την οποία τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως αυτά κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης. Κατά συνέπεια, η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων γενικά αλλά και των ζητημάτων της βιοηθικής ειδικά, δεν εξαντλούνται αποκλειστικά στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, αλλά συλλειτουργούν με εκείνα που περιλαμβάνονται τόσο στα εθνικά Συντάγματα αλλά και εκείνα της ΕΣΔΑ. Προβλέπεται ρητά πλέον μια τριδιάστατη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων γενικά που εκκνεί από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, φτάνει στο Χάρτη της Ένωσης και καταλήγει στην ΕΣΔΑ²⁵.

Τον θεμελιώδη χαρακτήρα της «αξίας του ανθρώπου» κατοχυρώνει και το Σύνταγμα μας, επιβάλλοντας το «σεβασμό και την προστασία της» ως «προταρχική υποχρέωση» της Πολιτείας (αρ. 2, παρ.1 Σ.).

2. Θεωρίες ανθρωπίνων δικαιωμάτων και Βιοηθική.

Η Βιοηθική, υπό την αυστηρή σημασία του όρου, ως η φιλοσοφική εξέταση των αρχών και των κανόνων που πρέπει να διέπουν τις επιστήμες και τις τεχνολογίες της ζωής είναι αρκετά νέα²⁶. Με την Ιατρικός Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή ένας νέος,

Συνθήκες των δικαιωμάτων του ανθρώπου όπως η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού. Ο Χάρτης, έτσι όπως θεσπίστηκε το 2000, είχε απλώς τη μορφή «διακήρυξης», δεν ήταν, δηλαδή, νομικά δεσμευτικός. Με την έναρξη ισχύος της συνθήκης της Λισαβώνας το 2009, το καθεστώς του Χάρτη τροποποιήθηκε και ο τελευταίος κατέστη πλέον νομικά δεσμευτικός. Ως εκ τούτου, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ οφείλουν να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του. Με τις διατάξεις του Χάρτη οφείλουν να συμμορφώνονται και τα κράτη μέλη, όμως μόνο όταν εφαρμόζουν το δικαίω της Ε.Ε.

²⁷Παπαγιάννης Δ., Η Βιοηθική στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, Μαρία Κανελλοπούλου-Μπότη, Φερνάντεζ Παναγοπούλου-Κουντινιζό, Ιατρική Ενδημία και Βιοηθική, σύγχρονες προσεγγίσεις και προοπτικές του μέλλοντος εκδ. Broken Hill Publishers LTD, 2014.

²⁸Σύμφωνα με τον G. Hottis, ο όρος «βιοηθική» εισηγήθηκε και χρησιμοποίηθηκε για πρώτη φορά από τον αμερικανό ογκολόγο Van Rensselaer Potter, ο οποίος το 1970 εξέδωσε το άρθρο «βιοηθική, η

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

μεγάλος αριθμός γενετικών δυνατοτήτων και επιμβάσεων ανοιγόταν μπροστά στον άνθρωπο, δυνατότητων οι οποίες κανείς δεν γνώριζε πώς θα τον επηρέαζαν. Έχει επιβληθεί ως η επιστήμη εκείνη η οποία παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τους πειραματισμούς και τις εξελίξεις των ιατρικών επιστημών και τεχνολογιών και κυρίως μελετά τις συνέπειες που έχουν η ή που μπορεί να έχουν για τον άνθρωπο και την ανθρώπινη κοινωνία στο σύνολό της²⁷.

Τα προβλήματα τα οποία εγείρουν οι ιατρικές τεχνολογίες έχουν έναν πολυσχιδή και πολυθεματικό χαρακτήρα. Τα ερωτήματα που προκύπτουν δεν είναι αφηρημένα και θεωρητικά, αλλά είναι συγκεκριμένα και πρακτικά. Θα ανέμενε κανείς ότι η βιοηθική έρευνα ως η φιλοσοφική εξέταση των προβλημάτων που εγείρονται από τη ραγδαία ανάπτυξη των ιατρικών επιστημών και τεχνολογιών κάνει χρήση ορισμένων κλασικών αλλά και πιο σύγχρονων ηθικών θεωριών²⁸. Μια από αυτές, της οποίας γίνεται ευρεία χρήση στη Βιοηθική, είναι η θεωρία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πρόκειται καθαρά για μια γαλλική ή γαλλόφωνη προσέγγιση και έχει υποστηριχθεί από τις προαναφερόμενες διακηρύξεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου .

Οι θεωρίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θεμελιώνονται το 18ο αιώνα, την εποχή του Διαφωτισμού, όταν ο άνθρωπος λυτρωμένος από κάθε μεταφυσική και πολιτική εξουσία αισθάνεται εντελώς ελεύθερος και ανεξάρτητος να διεκδικήσει με το λόγο ότι του είχε στερηθεί μέχρι τότε, τις ατομικές του ελευθερίες και τα δικαιώματά του. Με το διαφωτισμό ο άνθρωπος εισέρχεται στην εποχή του ορθολογισμού και της ωριμότητας, αποβάλλει κάθε εξάρτηση από το θρησκευτικό δόγμα και την πολιτική εξουσία που επικρατούσε στο Μεσαίωνα και την εποχή της Αναγέννησης, και δείχνει την εμπιστοσύνη του στην ανάπτυξη και την πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας.

Ουσιαστικά η φιλοσοφία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χαρακτηρίζεται από την πίστη στην πρόοδο και την ανάπτυξη των επιστημών και υπόσχεται να απελευθερώσει τον άνθρωπο τόσο από την τυραννία που ασκούσε επάνω του η θρησκεία, χριστιανική και ισλαμική, όσο και τα απολυταρχικά πολιτεύματα και η φεουδαρχία.

επιστήμη της επιβίωσης», το οποίο ακολούθησε το 1971 συμπεριέλαβε στο βιβλίο του, Βιοηθική, Γέφυρα στο μέλλον.

²⁷Κολοκαρινού Ελένη, Επίμετρο, Η Επίδραση της Αρχαίας Ελληνικής Σκέψης στη Σύγχρονη Βιοηθική, στο βιβλίο ΒΙΟΗΘΙΚΗ, Αρχαίες θεματικές σε σύγχρονα προβλήματα, εκδ. ΤΡΑΥΛΟΣ, 2007.

²⁸Οπ. π., Οι αντιπροσωπευτικότερες από αυτές είναι : οι ωφελιστικές θεωρίες, οι δεοντοκρατικές θεωρίες, η περιπτωσιολογική θεωρία, οι φεμινιστικές θεωρίες, η προσέγγιση των τεσσάρων αρχών (principlism) και οι θεωρίες των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

οποιές αυτό προάγεται. Για αυτό, ο Mac Intyre³⁰ ισχυρίζεται ότι οι ηθικές διαφορές , όπου αυτές εγείρονται, είναι ατέρμονες και ασύμμετρες και πάντοτε επιμένουν και εμμένουν.

Εκείνο που απαιτείται είναι η παράλληλη χρήση μιας ηθικής των αρετών³¹. Μια ηθική θεωρία των αρετών, η οποία λαμβάνει υπόψη της όχι μόνο το λογικό αλλά και τις αρετές και την εμπειρία του ιατρού, τον καθιστά ικανό να εφαρμόζει τις ηθικές αρχές με μεγαλύτερη ευαισθησία , επίγνωση και ακρίβεια κι έτσι να οδηγείται σε λύσεις που είναι πιο ευελκτες και δημιουργικές. Μια ηθική θεωρία των αρετών , η οποία δίνει προτεραιότητα στο χαρακτήρα του ηθικού υποκειμένου παρά στην ορθότητα της πράξης, δεν είναι απλώς πιο ρεαλιστική στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει μια διλημματική περίπτωση , δεν μας παρέχει απλώς απαντήσεις που είναι πιο ευαισθητοποιημένες και φαντασιακά πιο αναπτυγμένες, αλλά κυρίως βελτιώνει και εμπλουτίζει την ηθική μας προσέγγιση τόσο στην ιατρική όσο και στη Βιοηθική.

Στην μελέτη τούτη, αποδεικνύεται ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν παρέχουν, ως γνωστόν, απόλυτη προστασία, ως εκ τούτου κάθε περιορισμός τους δεν αποτελεί αυτόματα και αδικαιολόγητη παραβίασή τους. Πρέπει να εξετάζεται κάθε φορά αν γίνονται σεβαστοί οι όροι και οι περιορισμοί αυτών των περιορισμών. Σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ των δικαιωμάτων αυτών η συνταγματική στάθμισή τους πρέπει να επιχειρείται με βάση δύο μεθόδους: την «πρακτική εναρμόνιση των συνταγματικών διατάξεων»³² και την «αρχή της αναλογικότητας»³³. Νομοθέτες, εφαρμοστές και δικαστές μπορεί να υιοθετούν ενίοτε αντιτιθέμενες μεταξύ τους απόψεις, υποχρεούνται όμως να τις συγκεκριμενοποιήσουν, να τις εξισορροπήσουν

³⁰Alasdair MacIntyre Chalmers (γεννημένος το 1929), Σκωτσέζος φιλόσοφος κυρίως γνωστός για τη συμβολή του στην ηθική και πολιτική φιλοσοφία, αλλά είναι επίσης γνωστός για τη δουλειά του στην ιστορία της φιλοσοφίας και της θεολογίας.

³¹Η προσέγγιση των ηθικών θεωριών αρετών δεν είναι καινούρια ούτε στην ηθική φιλοσοφία ούτε στη βιοηθική και την Ιατρική Ηθική ειδικότερα. Βλ. σχετικά και εντελώς ενδεικτικά, Virvidakis Stellos, Problems of Moral Assessment: Hard cases in Applied Ethics, Skepsis, τ. XVII/Ι-ΙΙ 2006, σελ. 177-190, Pellegrino Edmund D. & Thomasma David C., The Virtues in Medical Practice, Oxford University Press, New York, Oxford 1993.

³²Hesse Konrad, Grundzuge des Verfassungsrechts der Bundesrepublik Deutschland, C.F. Muller, Karlsruhe/Berlin, 207 έκδ., 1995, αρ.περ.317.

³³Αντι άλλων, Οργανισμού Σ., Η αρχή της αναλογικότητας στην ελληνική έννομη τάξη - Από τη νομολογική εφαρμογή της στη συνταγματική της καθήκηση, Σάκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2003, σελ.31-40 και 54-68. Gerapetritis G., Proportionality in Administrative Law - Judicial Review in France, Greece, England in the European Community, Ant. N. Sakoulas, Athens-Komotini 1997, σελ.53-58 και 151-171.

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

Έτσι η φιλοσοφία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τουλάχιστον αρχικά, συνεργάζεται στενά με τις επιστήμες και την τεχνολογία στην προσπάθεια που κάνουν να προστατεύσουν τον άνθρωπο από τα θεολογικά δόγματα και από την πολιτική αυθαιρεσία.

Σταδιακά όμως από σύμμαχοι και συνεργάτες καθίστανται αντίπαλοι, αφού η φιλοσοφία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χρησιμοποιείται πια για να προστατεύσει τον άνθρωπο από τις καταχρήσεις των επιστημών και των βιοτεχνολογιών.

Οι απαντήσεις που δίνει η Βιοηθική στα ερωτήματα που εγείρουν οι βιοτεχνολογίες, οδηγούν συχνά σε αντιρρήσεις. Το δικαίωμα για παράδειγμα της αξιοπρέπειας το οποίο υπαγορεύει το αδιάθετον του ανθρώπινου σώματος και των οργάνων έρχεται σε σύγκρουση με το δικαίωμα της αυτονομίας και των ατομικών ελευθεριών. Επιπλέον ένα τέτοιο δικαίωμα, όπως αυτό της αξιοπρέπειας, θα απαγόρευε τελικά κάποιες τεχνολογίες της αναπαραγωγής, όπως είναι η εξασωματική γονιμοποίηση και οι διάφορες μέθοδοι της ιατρικής υποβοηθούμενης αναπαραγωγής. Αντιλαμβάνεται, επομένως, κανείς, ότι οδηγούμεθα σε πάμπολλες συγκρούσεις μεταξύ του δικαιώματος της αξιοπρέπειας και του δικαιώματος της αυτονομίας, του δικαιώματος της ελευθερίας και του δικαιώματος της ισότητας κ.ο.κ. , για την επίλυση των οποίων η φιλοσοφία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν μας παρέχει καμία μέθοδο.

Όπως παρατηρεί ο Hottois³⁹, όσοι συνέλαβαν και συνέταξαν τη Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948) καθώς και οι οπαδοί της φιλοσοφίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν τις διατύπωσαν και δεν τις πρότειναν έχοντας υπόψη τους τα ερωτήματα τα οποία εγείρονται στη βιοηθική. Δεν πρέπει όμως να παραλείψουμε να αναφέρουμε την εξέλιξη που έχει γίνει πρόσφατα στον τομέα αυτόν με την έκδοση της Οικουμενικής Διακήρυξης της Συνέσکو για τη Βιοηθική και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Οι ποικίλες αυτές ηθικές θεωρίες των οποίων μετέρχεται η Βιοηθική για να απαντήσει τα ποικίλα ερωτήματα, είναι όλα δημιουργήματα της νεωτερικής εποχής μας. Είναι ηθικές θεωρίες που μας παρέχουν εναλλακτικές ηθικές αρχές, οι οποίες είναι όλες αποδεκτές εφόσον προϋποθέτουν εξίσου την αρχή της ουδετερότητας. Καμιά όμως από αυτές δεν μπορεί να δικαιολογηθεί περαιτέρω , αφού δεν υπάρχει μια κοινή σύλληψη του ανθρώπινου αγαθού και των πρακτικών ιατρικών και άλλων με τις

³⁹Gilbert Hottois (γεννήθηκε στις Βρυξέλλες το 1946), είναι ένας λόγιος και φιλόσοφος ειδικός σε θέματα ηθικής της τεχνω-επιστήμης.

Βενετία Μπακαλούδη : *Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η δυνατότητα των μόνων ανδρών, μόνων γυναικών και ομόφυλων ζευγαριών να αποκτήσουν τέκνα μέσω των μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, υπό το φως της Υπόθεσης «Βαλλιανάτος και άλλοι κατά Ελλάδας», στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».*

και εν τέλει, να καταλήξουν σε «πρακτική εναρμόνιση» των συγκρουόμενων αγαθών³⁴.

³⁴Winkler M., Kollisionen Verfassungsrechtlicher Schutznormen: Zur Dogmatik der “Verfassungsimmanenten” Grundrechtsschranken, Duncker & Humblot, Βερολίνο 2000, σελ. 288 επ. και 345 επ.